ئەدەبیات لە ئەدەبیاتی کوردی دا ڕۆڵی گرنگ دەگێڕێت لە ڕاڤەکردنی ئەو کۆمەڵگایەی کە تێیدا دەژین

هەڤپەیڤینێ د. ئەحمەد عەلی ئەحمەد لەگەڵ پرۆفیسۆر د. ئەحمەد عەبدوڵڵا ئەلبەرزنجی

هەڤپەیڤینێ د. ئەحمەد عەلی ئەحمەد لەگەڵ پرۆفیسۆر د. ئەحمەد عەبدوڵڵا ئەلبەرزنجی لە بەشی زمانی کوردی لە زانکۆی سەلاحەدینی هەولێر ئەنجامدرا، کە تێیدا باس لە گرنگی ڕۆڵی ئەدەبیات لە ڕاڤەکردنی ئەو کۆمەڵگایە کرا کە تێیدا دەژین. هەروەها باس لە پەیوەندی نێوان ئەدەب و کۆمەڵگە و چۆنیەتی کاریگەری لەسەر یەکتر کرا، بە تایبەتی لە سەردەمی ئێستادا کە گۆڕانکاری زۆر بەسەر کۆمەڵگەکاندا هاتووە.

پرۆفیسۆر د. ئەحمەد عەبدوڵڵا ئەلبەرزنجی ئاماژە بە گرنگی ئەوە دا کە ئەدەبیات تەنها وێنەیەکی ڕاستەقینە نیە لە کۆمەڵگە، بەڵکو هەوڵێکە بۆ تێگەیشتن لە کێشە و ئارەزووەکانی مرۆڤ و پرسیارکردن لە بارودۆخی کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابووری. وتی: «ئەدەب وەک ئاوێنە وایە، بەڵام ئاوێنەیەکی جیاوازە کە تەنها ڕەنگی ڕاستەقینە نیشان نادات، بەڵکو هەوڵ دەدات ڕەهەندە شاراوەکانیش ئاشکرا بکات و ڕەخنە لە کۆمەڵگە بگرێت بە شێوازێکی ئەدەبی و هونەری».

د. ئەحمەد ئاماژەی بە چەند نموونەیەکی ئەدەبی کرد کە تێیدا ڕەخنە لە کێشە کۆمەڵایەتییەکان گیراوە، وەک کێشەی هەژاری و جیاوازی چینایەتی و کاریگەری ئەو گۆڕانکارییانەی کە لە ماوەی ڕابردووشدا ڕوویان داوە لەسەر پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان. وتی: «ئەدیب دەتوانێت ببێتە دەنگی ئەو کەسانەی کە نایانەوێت قسە بکەن، بەڵام ئەو کەسانە هەن کە هەستی ڕاستەقینەیان هەیە و پێویستیان بە کەسێکە بۆ ڕاڤەکردنی ئەو هەستانە بە شێوازێکی جوان و کاریگەر».

لە بەشێکی تری ڕاپۆرتەکەدا، باس لە چۆنیەتی کاریگەری ئەدەب لەسەر کۆمەڵگە کرا، کە چۆن ڕۆمان و چیرۆک و شێعر دەتوانن ببێتە هۆی گۆڕانکاری لە بیرکردنەوەی خەڵکیدا و هۆشیاری کۆمەڵایەتی دروست بکات. د. ئەحمەد ئاماژەی بە چەند نموونەیەکی ناسراو کرد کە تێیدا ڕەخنە لە کێشە کۆمەڵایەتییەکان گیراوە، وەک کێشەی هاوسەرگیری زۆرەملێ و کێشەی خوێندن لە هەندێک لە ناوچەکانی کوردستاندا.

پرۆفیسۆر د. ئەحمەد ئاماژەی بە گرنگی ڕۆڵی ڕەخنەگرانی ئەدەبی کرد کە دەبێتە هۆی ڕوونکردنەوەی بەهاکان و ئاراستەکردنی گەشەی کۆمەڵایەتی. وتی: «ڕەخنەگر تەنها کەسێک نیە کە کێشە دەدۆزێتەوە، بەڵکو کەسێکە کە چارەسەر پێشنیار دەکات و هۆشیاری کۆمەڵگە بەرز دەکاتەوە بەرامبەر بە کێشەکان». هەروەها ئاماژە بە گرنگی وەرگێڕانی ئەدەبیات کرا بۆ زمانەکانی تر، بە تایبەتی لە سەردەمی ئەمڕۆدا کە گۆڕانکاری خێرا لە کۆمەڵگەکاندا ڕوودەدات و پێویستی بە تێگەیشتنی قووڵتر هەیە لە نێوان کلتوورەکاندا.

کۆتایی بە هەڵسەنگاندنێکی گشتی لە بارودۆخی ئەدەبی لە هەرێمی کوردستان کرا، کە تێیدا ئاماژە بە هەوڵدان و پێشکەوتنێک کرا لە بواری وەرگێڕان و چاپکردنی کتێبی ئەدەبی، بەڵام پێویستی بە زیاتر بوونی پرۆژەی ستراتیژی هەیە بۆ پاراستنی میراتی ئەدەبی و گەشەپێدانی نەوەی نوێ لە نووسەران و شاعیرانی گەنج. د. ئەحمەد ئامۆژگاری کرد کە خوێندکاران و توێژەران زیاتر سەرنج بدەن بە لێکۆڵینەوە لە بواری ئەدەبی بەراوردکاری و کۆمەڵایەتی، بە هۆی ئەوەی ئەمە یارمەتی دەدات لە تێگەیشتن لە کێشە نێودەوڵەتییەکان.

٤٠٠ ساڵ لەمەوبەر ئەم ڕۆمانە لە ئەدەبی کوردیدا ڕۆڵی هەبووە لە ڕاڤەکردنی کۆمەڵگای کوردی

ئەدەبیات ٤٠٠ ساڵ لەمەوبەر ڕۆڵی گرنگی گێڕاوە لە ڕاڤەکردنی کۆمەڵگای کوردی، بەو پێیەی ڕۆمان و چیرۆک و شێعر وێنەی ژیان و کێشەکانی خەڵکیان کێشاوە. ئەم ڕاپۆرتە باس لە چۆنیەتی کاریگەری ئەدەب لەسەر بیرکردنەوە و هۆشیاری کۆمەڵایەتی دەکات، بە تایبەتی لە سەردەمی ئەمڕۆدا کە گۆڕانکاری خێرا ڕوودەدات.

پرۆفیسۆر د. ئەحمەد عەبدوڵڵا ئەلبەرزنجی ئاماژە بە گرنگی ئەوە دا کە ئەدەبیات تەنها وێنەیەکی ڕاستەقینە نیە لە کۆمەڵگە، بەڵکو هەوڵێکە بۆ تێگەیشتن لە کێشە و ئارەزووەکانی مرۆڤ و پرسیارکردن لە بارودۆخی کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابووری. وتی: «ئەدەب وەک ئاوێنە وایە، بەڵام ئاوێنەیەکی جیاوازە کە تەنها ڕەنگی ڕاستەقینە نیشان نادات، بەڵکو هەوڵ دەدات ڕەهەندە شاراوەکانیش ئاشکرا بکات و ڕەخنە لە کۆمەڵگە بگرێت بە شێوازێکی ئەدەبی و هونەری».

د. ئەحمەد ئاماژەی بە چەند نموونەیەکی ئەدەبی کرد کە تێیدا ڕەخنە لە کێشە کۆمەڵایەتییەکان گیراوە، وەک کێشەی هاوسەرگیری زۆرەملێ و کێشەی خوێندن لە هەندێک لە ناوچەکانی کوردستاندا. وتی: «ئەدیب دەتوانێت ببێتە دەنگی ئەو کەسانەی کە نایانەوێت قسە بکەن، بەڵام ئەو کەسانە هەن کە هەستی ڕاستەقینەیان هەیە و پێویستیان بە کەسێکە بۆ ڕاڤەکردنی ئەو هەستانە بە شێوازێکی جوان و کاریگەر».

لە بەشێکی تری ڕاپۆرتەکەدا، باس لە چۆنیەتی کاریگەری ئەدەب لەسەر کۆمەڵگە کرا، کە چۆن ڕۆمان و چیرۆک و شێعر دەتوانن ببێتە هۆی گۆڕانکاری لە بیرکردنەوەی خەڵکیدا و هۆشیاری کۆمەڵایەتی دروست بکات. د. ئەحمەد ئامۆژگاری کرد کە خوێندکاران و توێژەران زیاتر سەرنج بدەن بە لێکۆڵینەوە لە بواری ئەدەبی بەراوردکاری و کۆمەڵایەتی، بە هۆی ئەوەی ئەمە یارمەتی دەدات لە تێگەیشتن لە کێشە نێودەوڵەتییەکان.

(ئەنکۆمیانیا ٤ لا ٤ قوتابی هەن)

٤٠٠ ساڵ لەمەوبەر ڕۆمانێکی ئەندازیاری لە ئەدەبی کوردیدا ڕۆڵی گرنگی گێڕاوە لە ڕاڤەکردنی کۆمەڵگای کوردی

**ئەدەبیات ٤٠٠ ساڵ لەمەوبەر ڕۆمانێکی ئەندازیاری لە ئەدەبی کوردیدا